

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 18 สิงหาคม 2538

โรงงาน 'นรก' แห่ง El Monte

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

การกวาดล้างโรงงานทอผ้าของคนไทย ณ เมือง El Monte มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2538 ปรากฏเป็นข่าวฉาวโฉ่ทั่วโลก ด้วยการแพร่ข่าวของสำนักข่าวระหว่างประเทศ และสถานีโทรทัศน์ CNN

เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานอเมริกันระแคะระคายเรื่องการตั้งโรงงานทอผ้าที่ผิดกฎหมายแห่งนี้มาเป็นเวลา 3 ปีแล้ว แต่ไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะขอลงหมายค้น เพราะการค้นบ้านโดยปราศจากเหตุผลเพียงพอถือเป็นการละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างร้ายแรง และอาจถูกฟ้องฐานละเมิดได้ จวบจนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ คนงานไทยคนหนึ่งหลบหนีออกจากโรงงานทอผ้าดังกล่าว ทางการอเมริกันจึงมีหลักฐานข้อเท็จจริงในการขอลงหมายค้น และนี่เองที่เป็นที่มาของการบุกทำลายโรงงานทอผ้าที่ผิดกฎหมาย ซึ่งย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปสู่สหรัฐอเมริกา

โรงงานทอผ้าที่ผิดกฎหมายแห่งนี้ได้มีลักษณะเป็นโรงงานตามความหมายของสังคมตะวันตก หากแต่มีสภาพเป็นบ้านพักอาศัย เจ้าหน้าที่รัฐบาลอเมริกันยังได้ตรวจค้นสถานที่อีก 2 แห่ง พบคนงานไทยรวมทั้งสิ้น 63 คน แต่รายงานข่าวในเวลาต่อมาเพิ่มเป็น 72 คน คนงานเหล่านี้เข้าเมืองในฐานะนักท่องเที่ยว เมื่อมาลี้ภัยทำงาน จึงถือเป็นการเข้าเมืองที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตการทำงาน (work permit)

ตัวโรงงานและสถานที่พักอาศัยซึ่งกำพวดด้วยลวดหนาม คนงานห้ามออกนอกสถานที่ ซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐาน และมีสภาพไม่แตกต่างจากแรงงานทาส เจ้าของโรงงานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายนำคนงานเหล่านี้จากเมืองไทยไปยังสหรัฐอเมริกา คนงานจะต้องทำงานจนมีรายได้มากพอที่จะคืนค่าเดินทางแก่เจ้าของโรงงานจนหมดสิ้น จึงจะเดินทางกลับเมืองไทยได้ บางคนแม้จะชำระหนี้สินจนหมดแล้ว ยังถูกบังคับให้อยู่ทำงานต่อไป

คนงานได้รับค่าจ้างเพียงชั่วโมงละ 1.60 ดอลลาร์ ซึ่งต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในสหรัฐอเมริกามาก นับเป็นการลิดรอนสิทธิแรงงานประเภทหนึ่ง

ทางการอเมริกันจับผู้บริหารโรงงานไว้ 8 คน เป็นชาย 5 คน และหญิง 3 คน โดยที่มีรายงานข่าวว่า กำลังติดตามจับผู้บริหารคนที่ 9 ระวังโทษสำหรับผู้บริหารโรงงาน

ดังกล่าว นี้คือ จำคุก 5 ปี และปรับ 250,000 ดอลลาร์ อย่างไรก็ตาม กระทรวงยุติธรรมอเมริกัน กำลังพิจารณาเพิ่มข้อหา ซึ่งทำให้ระวางโทษรุนแรงขึ้น อาทิเช่น การละเมิดกฎหมายวีซ่า การลักพาตัว และการบังคับใช้แรงงาน

ส่วนคนงานไทยทั้ง 72 คน โดนข้อหาการลักลอบทำงานโดยมิได้รับใบอนุญาต และถูกควบคุม ณ Federal Detention Centre เจ้าหน้าที่รัฐบาลอเมริกันปฏิบัติต่อคนงานไทย เหล่านี้ดูจะเดียวกับแรงงานที่ลักลอบเข้าเมือง และมีสภาพไม่แตกต่างจากนักโทษ องค์การเรียกร้องสิทธิแรงงานอพยพในสหรัฐอเมริกา (Immigration-Rights Organization) พากันโจมตีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในขั้นแรกผู้พิพากษากำหนดค่าประกันตัวคนละ 5,000 ดอลลาร์ แต่ด้วยการผลักดันของขบวนการสิทธิมนุษยชน ค่าประกันตัวลดลงเหลือคนละ 500 ดอลลาร์ ชุมชนชาวไทยในแคลิฟอร์เนียได้รวบรวมเงินค่าประกันตัว ดำเนินการประกันตัว จัดหาที่พักชั่วคราว และจัดส่งคนงานเหล่านี้กลับเมืองไทย โดยที่ราชการไทยมีส่วนช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย

คนงานบางคนจะถูกกักไว้เป็นพยานในการดำเนินคดีเจ้าของโรงงาน ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง คนงานเหล่านี้จะได้รับใบอนุญาตการทำงานเป็นเวลา 6 เดือนจาก Immigration and Naturalization Service ซึ่งยาวนานพอสำหรับการหาเลี้ยงชีพระหว่างการดำเนินคดี องค์การสิทธิมนุษยชนบางแห่ง ดังเช่น Asian-Pacific American Legal Center รับอาสาในการฟ้องร้องเจ้าของโรงงานในฐานะที่จ่ายค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เงินชดเชยความเสียหายดังกล่าวนี้ตกประมาณ 5 ล้านดอลลาร์

ข่าวการทลายโรงงาน 'นรก' ไทยในสหรัฐอเมริกา มีประเด็นที่พึงพิจารณาอย่างน้อย 2 ประเด็น ประเด็นแรกว่าด้วยการย้ายฐานการผลิตสิ่งทอ และประเด็นที่สองว่าด้วยสิทธิแรงงาน

เหตุใดอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยจึงต้องย้ายฐานการผลิตไปสู่สหรัฐอเมริกา? การกีดกันการค้าและการกำหนดโควตาการส่งออกภายใต้ข้อตกลงสิ่งทอระหว่างประเทศ (Multi-Fibre Arrangement = MFA) นับเป็นคำตอบที่ตรงประเด็น การค้าสิ่งทอระหว่างประเทศมิได้เป็นไปโดยเสรี เพราะประเทศมหาอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก ต้องการปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอของตนเอง แต่การปกป้องด้วยการห้ามนำเข้านั้นขัดต่อกฎข้อบังคับของ GATT ครั้นจะกำหนดโควตาการนำเข้า ซึ่งพอจะกล่อมแก้มอ้างอิงกฎข้อบังคับของ GATT ได้ แต่เป็นเรื่องเสียเหลี่ยมผู้นำสังคมนิยมโลก ที่ต้องมากีดกันการค้าเสียเอง ประเทศมหาอำนาจจึงกดดันให้ประเทศผู้ส่งออกจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraint) และนี่เองที่นำมาสู่ข้อตกลงสิ่งทอระหว่างประเทศ (MFA)

สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดสิ่งทอสำคัญของไทย เมื่อการส่งออกถูกจำกัดโดย MFA ประกอบกับการกีดกันการค้าในรูปแบบใหม่ (New Protectionism) ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้

ตลาดการส่งออกเกิดสภาวะความไม่แน่นอน และเกิดสภาวะความเสี่ยงที่จะสูญเสียตลาด ผู้ประกอบการสิ่งทอรายใหญ่ของไทยจึงตัดสินใจขยายฐานการผลิตเข้าไปสู่สหรัฐอเมริกา ดังกรณี กลุ่มสหยูเนียนเข้าไปตั้งโรงงานปั่นด้ายในมลรัฐจอร์เจีย ตั้งแต่ปี 2533 การเข้าไปตั้งโรงงานในสหรัฐอเมริกาทำให้ปลอดพ้นจากข้อจำกัดด้านโควตาการส่งออก เนื่องจากมีต้องส่งออก และปลอดพ้นจากการกีดกันการค้า เพราะบัดนี้โรงงานเหล่านี้แม้จะมี 'เชื้อชาติ' ไทย แต่ก็มี 'สัญชาติ' อเมริกัน

สหยูเนียนเข้าไปตั้งโรงงานในสหรัฐอเมริกาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายอเมริกันทุกประการ แต่บรรดา 'โรงงานนรก' ที่ย้ายฐานการผลิตไปจากประเทศไทยประกอบการอย่างผิดกฎหมาย ไม่เพียงแต่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย หากยังลักลอบนำเข้าคนงาน ปฏิบัติต่อคนงานไทยด้วยมาตรฐานต่ำกว่าที่คนงานอเมริกันได้รับตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลิดรอนสิทธิคนงาน การย้ายฐานการผลิตสิ่งทอจึงมิได้มีเฉพาะแต่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ดังเช่น สหยูเนียน หากยังมีผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากอีกด้วย ผู้ประกอบการรายย่อยเหล่านี้ย้ายฐานการผลิตด้วยเหตุผลเดียวกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ คือ ต้องการหลีกเลี่ยงข้อจำกัดด้านโควตาการส่งออก และการกีดกันการค้า ข้อแตกต่างมีอยู่แต่เพียงว่า ผู้ประกอบการรายย่อยเหล่านี้มีจิตวิญญาณของสัตว์เศรษฐกิจอันเข้มข้น เพราะส่วนเกินทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการย้ายฐานการผลิตไม่เพียงแก่ความต้องการ คนเหล่านี้ต้องการส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการขูดรีดแรงงานอีกด้วย

คนไทยจำนวนมากรู้สึกอับอายขายหน้าที่นายทุนไทยย้าย 'โรงงานนรก' ไปสู่สหรัฐอเมริกา จนเป็นข่าวกระฉ่อนไปทั่วโลก แต่คนไทยเหล่านี้กลับรู้สึกเฉยเมยที่มี 'โรงงานนรก' ลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศไทย หากพิจารณาสภาพโรงงานจากรายงานข่าว CNN ต้องยอมรับว่า โรงงานดังกล่าวมิได้มีสภาพเลวร้ายนัก แท้ที่จริงแล้ว โรงงานทอผ้าในเมืองไทยจำนวนมากเสียอีกที่มีสภาพเลวร้ายกว่า 'โรงงานนรกแห่ง El Monte'

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีการลิดรอนสิทธิแรงงาน และการขูดรีดแรงงานอย่างรุนแรง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำไม่เคยบังคับใช้ได้ โรงงานสิ่งทอบางแห่งมีสภาพการทำงานอันต่ำทราม แต่ราชการไทยก็ไม่เคยดำเนินการอย่างจริงจังในการบังคับให้นายทุนเคารพสิทธิของแรงงาน มีพักต้องกล่าวถึงการขยิบมาตรฐานแรงงาน (labour standard) ด้วยเหตุดังนี้ 'โรงงานนรกแห่ง El Monte' หากตั้งอยู่ในเมืองไทยอาจกลายเป็น 'โรงงานสวรรค์' ชนิดที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก ในเมื่อมาตรฐานแรงงานในประเทศทั้งสองแตกต่างกันอย่างลิบลับ

ตามปกติ โรงงานมักจะย้ายจากประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานสูงไปสู่ประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานต่ำ เพื่อหาประโยชน์จากการผลิตที่เสียต้นทุนแรงงานต่ำ แต่ในกรณี 'โรงงานนรกแห่ง El Monte' การณ์กลับตรงกันข้าม เพราะเป็นการย้ายโรงงานจากประเทศที่มี

มาตรฐานแรงงานต่ำไปสู่ประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานสูง ซึ่งหากปฏิบัติตามกฎหมายก็ต้องเสียต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า 'โรงงานนรกแห่ง El Monte' ต้องการผลิตในสหรัฐอเมริกาด้วยมาตรฐานแรงงานแบบไทยๆ การลักลอบผลิต การลักลอบนำเข้าคนงาน และการละเมิดสิทธิแรงงาน สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ต้องการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการขูดรีดแรงงาน

โรงงานผลิตเสื้อผ้าในลักษณะเดียวกับ 'โรงงานนรกแห่ง El Monte' ยังมีอีกมากในสหรัฐอเมริกา คนงานไทยที่ถูกชักชวนให้ไปทำงานในโรงงานลักษณะนี้มีเป็นเรือนพันเป็นอย่างน้อย เจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทยรู้เห็นเป็นใจกับการส่งคนงานไทยเหล่านี้หรือไม่ เป็นเรื่องที่รัฐบาลอเมริกันต้องไต่สวน แต่การที่มีนายทุนไทยเข้าไปตั้งโรงงานผลิตเสื้อผ้าและประกอบกิจการอย่างผิดกฎหมายในสหรัฐอเมริกาได้นั้น แสดงว่าต้องมีตลาดหรือผู้รับซื้อเสื้อผ้าที่ผลิตได้ สามัญสำนึกบอกแก่เราว่า ผู้รับซื้อไปจัดจำหน่ายอาจเป็นคนไทย แต่รายงานข่าวเปิดเผยต่อมากว่า พ่อค้าอเมริกันเป็นคนกลางในกระบวนการผลิตที่ผิดกฎหมายนี้

เจ้าหน้าที่รัฐบาลอเมริกันกำลังสอบสวนบริษัทอย่างน้อย 20 บริษัท ซึ่งเข้าใจว่ารับซื้อเสื้อผ้าจาก S.K. Fashions โรงงานที่ถูกทลายครั้งนี้ ในจำนวนนี้ประกอบด้วย Mervyn's Department Store และ Miller's Outpost ในการตรวจค้น S.K. Fashions เจ้าหน้าที่ค้นพบเอกสารการซื้อขายสินค้าของ New Boys Inc. ซึ่งเป็นบริษัทยี่ปู้ ทันทีที่ข่าวนี้ปรากฏสู่สาธารณชน Montgomery Ward and Co. แห่งนครชิคาโก ซึ่งประกอบธุรกิจเครือข่ายร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ยื่นฟ้อง New Boys Inc. ในฐานะที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เนื่องจาก New Boys Inc. นำเสื้อเชิรต์ยี่ห้อ Airtime จาก S.K. Fashions ไปให้ Montgomery Ward จัดจำหน่าย Montgomery Ward จำเป็นต้องยื่นฟ้องเพื่อปกป้องตนเอง การจำหน่ายสินค้าที่ผลิตอย่างผิดกฎหมายนั้นมีความผิดด้วย และตามกฎหมายอเมริกันก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบในการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายจากการที่ S.K. Fashions ละเมิดสิทธิแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

กรณี 'โรงงานนรกแห่ง El Monte' ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ดังเช่น MFA และสิทธิแรงงานที่แตกต่างกันระหว่างประเทศเท่านั้น หากยังสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยอีกด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในแนวทงทุนนิยมได้หลอหลอมสัญญาตัญญาณแห่งสัตว์เศรษฐกิจในหมู่นายทุนไทย และด้วยพลังขับเคลื่อนของสัญญาตัญญาณแห่งสัตว์เศรษฐกิจนี้เอง ระบบเศรษฐกิจไทยจึงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สมใจธนาคารโลก แต่การเติบโตดังกล่าวนี้เป็นการเติบโตอย่างไร้วัฒนธรรม ตราบเท่าที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบไร้วัฒนธรรมยังคงครอบงำ

ระบบเศรษฐกิจไทย การลดรอนสิทธิแรงงานจะยังคงมีต่อไป การทำงานในสภาพอันต่ำทรามจะยังคงปรากฏอีกนานแสนนาน

คนงานไทยคุ้นเคยกับการไป 'ชุดทองในซาอูฯ' บัดนี้บางส่วนหันไป 'ชุดทองในแคลิฟอร์เนีย' น้าอนาถที่แผ่นดินไทยมิใช่แผ่นดินทองของคนไทยเหล่านี้ และน้าอนาถยิ่งขึ้นที่ความหวังในการ 'ชุดทอง' กลับกลายเป็นการ 'ชุดโคลน' ในความเป็นจริง